

Coșeta

ÎNVĂȚĂMÎNTULUI

EDITATĂ DE MINISTERUL ÎNVĂȚĂMÎNTULUI ȘI COMITETUL UNIUNII SINDICATELOR DIN ÎNVĂȚĂMÎNT ȘI CULTURĂ

Anul XVI nr. 779

vineri 4 decembrie 1964

8 pagini 25 bani

COMUNICAT

În zilele de 30 noiembrie — 1 decembrie 1964 a avut loc plenara Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român.

La plenară au luat parte membrii și membrii supleanți ai Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, membrii guvernului și șefii unor instituții centrale de stat, primii secretari ai comitetelor regionale P.M.R., șeful și adjuncții șefilor de secții ale C.C. al P.M.R., președinții comitetelor executive ale sfaturilor populare regionale, conducătorii ai unor organizații de masă, redactorii șefi ai ziarelor centrale și alte cadre de partid și de stat.

Plenara a examinat proiectul planului de dezvoltare a economiei naționale pe anul 1965. În urma dezbaterilor, plenara a aprobat în unanimitate prevederile proiectului, precum și măsurile preconizate în vederea realizării acestuia.

Plenara a aprobat propunerile Biroului Politic al C.C. al P.M.R. cu privire la activitatea pe care urmează s-o desfășoare partidul în legătură cu apropiatele alegeri pentru Marea Adunare Națională și sfaturile populare.

Plenara a aprobat în unanimitate activitatea Biroului Politic în domeniul relațiilor internaționale ale Partidului Muncitoresc Român, precum și activitatea delegațiilor P.M.R. în convorbirile și întrevederile avute cu delegații ale unor partide frățești.

Studiu în laborator

Sprijin multilateral tinerelor cadre

An de an, universitățile și instituturile pedagogice din țara noastră dau școlilor sute și mii de absolvenți care se încadrează în marele detașament de îndrumători și luminători ai tinerelor generații. Alături de toate celelalte cadre de specialiști, ei aduc o contribuție de seamă la opera de desăvârșire a construcției socialismului în țara noastră. Așa cum spunea tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în cuvântarea rostită la adunarea festivă consacrată Centenarului Universității din București, „prin munca lor plină de abnegație și pricepere, zecile de mii de absolvenți pe care i-a dat învățământul superior în ultimii 20 de ani joacă un rol de seamă în viața economică, socială și culturală a țării”.

Înaintarea mereu mai rapidă a patriei noastre pe drumul desăvârșirii construcției socialismului antrenează întregul sistem al muncii instructiv-educative, al procesului de învățămînt, determinînd o dezvoltare corespunzătoare a perfecționării cadrelor didactice prin metode științifice.

În condițiile actuale, formele și mijloacele prin care se asigură ridicarea nivelului profesional al tinerilor învățători și profesori

sînt multiple și complexe. După ce — în anii studiilor universitare — vin în contact, în cadrul practicii pedagogice, cu școala noastră de astăzi, proaspeții absolvenți își încep activitatea pătrunși de sentimentul răspunderii ce le revine, de exigență față de propria lor pregătire profesională și pedagogică, precum și față de pregătirea elevilor ce le-au fost încredințați. Stăpîniți de dorința de a cunoaște tot ce e nou în conținutul și metoda predării specialității lor, avînd o gamă largă de preocupări, pentru ca oricînd să poată face față problemelor complexe pe care le ridică munca instructiv-educativă, tinerii învățători și profesori se străduiesc să-și însușească experiența înaintată a colectivului în care lucrează.

Dacă îmbogățirea orizontului științific și pedagogic devine din ce în ce mai evident nota dominantă a activității celor mai mulți din membrii corpului didactic, ea este cu atât mai necesară tinerilor pedagogi, care au datoria să-și perfecționeze continuu pregătirea de specialitate, să studieze temeinic manualele școlare și metodicile și să adauge bagajului de cunoștințe acumulate în facultate tot ce este nou în

domeniul specialității lor, să meargă în pas cu dezvoltarea gândirii științifice contemporane.

Formarea ca bun pedagog a tînrului profesor nu este însă o problemă care se rezolvă numai prin strădania acestuia. *Intregul colectiv de profesori are datoria să se preocupe cu stăruință, cu multă grijă și înțelegere de îndrumarea permanentă, perseverentă și exigentă a colegilor mai tineri, transmîndu-le prețioasele învățăminte ale experienței proprii dobîndite în timpul anilor, invitîndu-i să participe la lecțiile lor.* În colectivul școlii, ca și în cercurile pedagogice, în cadrul cărora un loc de seamă îl ocupă popularizarea experienței înaintate, a metodelor menite să asigure lecțiilor o eficiență sporită, tinerii profesori vor descoperi adevărate izvoare de informare pedagogică, îndreptare prețioase pentru activitatea lor viitoare. Formați în instituțiile noastre de învățămînt superior, ei trebuie ajutați în permanență să fie receptivi la tot ce e înaintat, valoros și în același timp să lupte împotriva șabloanelor, a formelor rigide, pentru promovarea metodelor noi, pentru îmbogățirea creatoare a lecțiilor, pen-

tru ridicarea continuă a calității învățămîntului.

Un sprijin substanțial sînt chemați să-l acorde cadrelor tinere și inspectorii metodiști de la secțiile de învățămînt. În majoritatea regiunilor și raioanelor țării, inspectorii acordă o mare atenție noilor pedagogi, îndrumîndu-i cu competență, cu autoritatea de care dispun, ajutîndu-i să rezolve problemele ridicate de activitatea instructiv-educativă. Din păcate, însă, unele secții raionale de învățămînt din regiunile Bacău, Oltenia și București nu s-au preocupat întotdeauna să cunoască cadrele didactice nou numite, cum au fost încadrate, cum își desfășoară munca, unde și cum locuiesc. Este necesar ca astfel de situații să nu se mai repete, ca pretutindeni secțiile de învățămînt să asigure un sprijin larg și susținut învățătorilor și profesorilor care își încep munca didactică.

O contribuție deosebit de importantă la adîncirea și consolidarea pregătirii științifice a tinerilor profesori o aduc și *cursurile de perfecționare.* Asigurînd informarea cadrelor didactice de către specialiști cu calificare înaltă, făcîndu-le cunoscut ceea ce este nou în domeniul limbii și

literaturii romîne, al istoriei, al științelor sociale, al matematicii, al agriculturii, al limbilor străine, aceste cursuri își confirmă pe deplin utilitatea, contribuînd la îmbunătățirea pregătirii de specialitate a profesorilor și, implicit, la modernizarea predării.

La rezolvarea în condiții bune a problemelor muncii instructiv-educative ajută și *lecturile pedagogice*, care îi antrenează pe învățători și profesori în munca de cercetare științifică. Pedagogii din întreaga țară înscriși la această formă de activitate creatoare au datoria să-i atragă alături de ei și pe tinerii învățători și profesori, pentru care lecturile pedagogice pot constitui un foarte bun mijloc de cunoaștere în profunzime a variatelor și complexe probleme pe care le ridică munca din școală.

Folosirea pe scară largă a tuturor acestor forme de creștere a nivelului profesional și pedagogic al tinerelor cadre didactice se înscrie în atmosfera de activitate creatoare, de îndrumare multilaterală a tinerilor profesori caracteristică învățămîntului nostru în continuă dezvoltare.

GH. GHÎTESCU
director

în Ministerul Învățămîntului

OPINIILE

Gramatica în școală

În discuțiile asupra studiului gramaticii în școala generală de 8 ani se amintește întotdeauna că scopul principal al predării acestei discipline îl constituie formarea deprinderilor necesare unei exprimări corecte orale și scrise.

Din acest punct de vedere s-au făcut unele sugestii cu privire la îmbinarea exercițiilor de analiză gramaticală cu exerciții de altă natură, adecvate scopului menționat. În articolul „Exigențele învățământului superior în domeniul limbii române”, prof. univ. Ion Coteanu propunea „combinarea analizei gramaticale cu sinteza exprimării ideilor prin compuneri”, pornind de la ideea foarte justă că, în învățământul preuniversitar, „totuși, scopul predării limbii române nu poate fi deprinderea analizei gramaticale, ci deprinderea de a utiliza datele cele mai importante ale acestei analize spre a construi cu ajutorul lor o formă de exprimare a ideilor” („Gazeta învățământului” din 20 decembrie 1963).

Constatând că, deși în școala generală de 8 ani se fac nenumărate exerciții de analiză gramaticală, elevii dovedesc, la terminarea celor opt clase, că nu au reușit să-și formeze în mod satisfăcător deprinderea de a se exprima corect și fluent, prof. Al. Indrea din Cluj aduce unele serioase obiecții atât modului în care se aplică analiza gramaticală în școală, cât și volumului de cunoștințe gramaticale care le este impus elevilor. După părerea tovarășului Indrea, „gramatica școlară trebuie să fie, deci, o gramatică practică, simplă, elementară (limitată la elementele structurii de bază a limbii), care să formeze la elevi deprinderea exprimării corecte”. În acest scop prof. Indrea consideră inutil ca elevii „să cunoască toate formele gramaticale (literare, populare, de nuanță stilistică etc.) prin care se poate exprima un conținut oarecare... e destul dacă ei cunosc numai forma sau formele tipice, forma sau formele model”. De aceea, după părerea d-sale, „cele mai bune exemple (pentru exercițiile de analiză n.n.) nu sînt textele din autori, ci exemplele create în mod special pentru a ilustra cazul gramatical dat”, iar definițiile „nu trebuie să cuprindă totalitatea însușirilor care caracterizează un caz gramatical sau altul și e de ajuns dacă se referă la unul sau două elemente distinctive” (cf. „Tribuna” din 5 noiembrie 1964, sau „Gazeta învățământului” din 27 noiembrie 1964).

Asupra propunerilor cuprinse în articolul profesorului Al. Indrea aș vrea să mă opresc în rîndurile care urmează, deoarece anumite precizări mi se par absolute necesare.

În primul rînd cred că încărcarea programei de gramatică cu un volum de cunoștințe neadecvat vârstei elevilor din clasele V—VIII și ineficiența pentru scopul practic al acestei discipline se datorește faptului că, în momentul de față, o dată cu absolvirea clasei a VIII-a, studiul gramaticii limbii române trebuie să fie deplin încheiat. Nemaipredându-se cunoștințe suplimentare de gramatică în clasele IX—XII, programa aglomerează prin forța lucrurilor, în ultimele clase ale școlii generale de 8 ani, o mare cantitate de fapte de limbă, pe care firesc ar fi să le gradeze, ca și la alte discipline, prin adăugarea unei etape în plus în procesul de învățămînt. Dacă s-ar introduce studiul gramaticii limbii române în clasele IX—XII, propunerile făcute de prof. In-

drea și-ar găsi o mai mare posibilitate de aplicare — bineînțeles, după o discuție prealabilă a justeții tuturor detaliilor, asupra cărora nu cred că este cazul să insistăm aici — în sensul că limitarea cunoștințelor predate elevilor la structura de bază a limbii, deci la faptele strict elementare, ar fi admisibilă, avîndu-se în vedere posibilitatea de completare, de adîncire și de nuanțare a acestor cunoștințe în clasele ulterioare.

O asemenea propunere — făcută, cu excepția prof. Indrea, și de alți participanți la discuție (prof. univ. I. Coteanu și prof. I. Popescu) — găsește, cred, un sprijin puternic în descrierea stării de fapt a predării gramaticii în școala generală de 8 ani, pe care o prezintă chiar prof. Al. Indrea în articolul amintit.

S-ar putea face însă observația că sînt suficiente metodele propuse de prof. Indrea în direcția simplificării și schematizării studiului gramaticii, fără să se mai impună vreodată completarea a acestor cunoștințe în clasele superioare, de vreme ce ele sînt suficiente pentru formarea deprinderilor de exprimare corectă a elevilor. Cred însă că nu așa trebuie privită problema predării gramaticii limbii române.

Atribuindu-se studiului limbii materne în școală exclusiv scopul de a le forma elevilor deprinderi de exprimare corectă, se limitează în mod nejustificat rolul acestei discipline.

Nu neagă nimeni faptul că studiul limbii materne trebuie să aibă ca rezultat practic exprimarea corectă, dar rolul lui nu se rezumă la atât. Împreună cu celelalte discipline, studiul limbii materne dă elevului cunoștințele necesare pentru formarea culturii sale generale. Pe de altă parte, el contribuie la formarea lui intelectuală, prin dezvoltarea capacității de gândire sintetică și analitică. În ceea ce privește deprinderea exprimării corecte, se admite în general faptul că sarcina nu poate fi lăsată numai pe seama orelor de limba română. Formarea acestei deprinderi trebuie să-i preocupe și pe profesorii specializați în alte discipline. Este adevărat că studiul limbii materne oferă elevilor, din acest punct de vedere, sprijinul principal, dar nu este mai puțin adevărat că folosirea acestor cunoștințe trebuie controlată, în toate împrejurările, de toți cei care îndrumază procesul de învățămînt.

Studiul gramaticii este deci îndreptat spre cunoașterea temeinică a aspectului actual al limbii române literare, atât pentru crearea deprinderilor de folosire a acestei limbi într-un mod cel puțin satisfăcător, cât și pentru dezvoltarea intelectualului celui care învață, a capacității sale de gândire, într-un cuvînt, pentru formarea sa ca intelectual.

Se modifică oare atitudinea noastră față de studierea gramaticii în școală dacă avem în vedere ansamblul preocupărilor care intră în competența profesorului de limba română? Cred că da. În primul rînd, înțelegerea rolului complex îndeplinit prin predarea gramaticii reabilitează năpăstuita analiză gramaticală, care în general sperie chiar și pe profesori, nu numai pe elevi. Cunoașterea normelor literare de folosire a limbii materne nu poate fi realizată prin învățarea pe de rost a unor reguli și definiții, ea rezultă din exercițiile de analiză cu ajutorul cărora se conturează treptat caracteristicile elementelor componente ale structurii gramaticale a limbii. Nu

cred că mai este necesar să amintesc utilitatea acestor analize pentru verificarea cunoștințelor dobîndite. În același timp, analiza gramaticală îl obișnuiește pe elev să disocieze elementele limbajului în virtutea funcțiilor lor, să abandoneze formulele stereotipe în favoarea altora, cu același rol, dar de o mai mare limpezime sau plasticitate.

În fine, cred că analiza gramaticală creează elevului deprinderea de a se opri asupra unui text pentru observarea detaliilor, sustrăgîndu-l de la obiceiul, atît de nerecomandabil și atît de frecvent, al lecturii pe sîrite în urmărirea faptelor relatate.

O analiză gramaticală bine condusă poate și trebuie să satisfacă toate aceste cerințe. Dintr-un exercițiu mecanic și monoton, deci pe drept cuvînt plictisitor, ea poate să devină o sursă bogată de informații, o școală a spiritului metodic, a meticulozității, a disciplinei și chiar a curiozității științifice. Ea trebuie să fie însă bine condusă și nu mă îndoiesc că pasiunea și convingerea dăruiesc oricărui profesor de limba română inventivitatea necesară transformării analizei gramaticale într-un exerci-

țiu complex, atractiv și educativ. Bineînțeles, cu condiția ca această inventivitate să se sprijine pe o informare științifică permanentă și înprospătată, pe ceea ce printr-un termen consacrat se numește buna pregătire profesională.

În scopul ținerii la curent a cadrelor de specialitate cu stadiul actual al studiului gramaticii limbii române, revista „Limba română” a supus discuției cititorilor problemele teoretice și practice ale analizei gramaticale. În articolul de deschidere a debaterii, acad. Iorgu Iordan se ocupă și de problema modului în care trebuie făcută analiza gramaticală. D-sa propune, pentru învățarea gramaticii, întocmirea unei antologii de texte „adevărate modele de limbă”, aparținînd tuturor stilurilor, a căror analiză să se facă „din toate punctele de vedere, pe îndelete și cu participarea foarte activă (...aproape exclusivă) a elevilor în ce privește „descoperirea” regulilor gramaticale, profesorul rezervîndu-și mai ales rolul de îndrumător al discuțiilor” (vezi articolul **Mai multă gramatică!** în „Limba română” XIII (1964), n.r. 1, p. 54).

În concluzie cred că observațiile, în general juste, bazate, după cum se vede, pe o bogată experiență didactică, cuprinse în articolul semnat de prof. Al. Indrea, trebuie să fie completate prin propunerea de a se acorda un număr de ore pentru continuarea, la alt nivel, a studierii gramaticii în toate clasele învățămîntului mediu. Pentru această propunere am considerat că pledeză nu numai situația actuală nesatisfăcătoare a predării acestei materii, ci și importanța educativă a disciplinei în sine.

S-ar putea ca precizările făcute să pară izvorîte dintr-o atitudine ortodoxă de grămătic care-și supraapreciază specialitatea și-i suprasolicită virtuțile pedagogice. Cunoscînd însă interesul din ce în ce mai accentuat al intelectualilor cu cele mai diferite preocupări pentru limba noastră națională, cred că ele corespund unei reale necesități practice.

FLORA ȘUTEU
cercetător principal
la Institutul
de lingvistică

Materiale ajutătoare pentru studiul istoriei

Urmăresc tot ce apare în publicațiile pedagogice cu privire la modernizarea metodelor de predare în scopul realizării unei eficiențe mai mari a procesului instructiv-educativ. Trebuie să constat cu părere de rău că din acest punct de vedere, în domeniul predării istoriei, disciplină care mă preocupă în primul rînd, fiind specialitatea mea principală, există o oarecare rămînere în urmă. Dacă pentru alte discipline se realizează tot mai multe mijloace moderne, pentru istorie lucrurile nu stau la fel.

Este încă prea mic numărul hărților istorice. Apoi, studiourile de specialitate nu se ocupă

suficient de realizarea unor filme didactice cu subiect istoric. S-ar putea folosi în acest scop, așa cum se propune în articolul „Mijloacele audio-vizuale și folosirea lor” de Gh. Cristea, din „Gazeta învățământului” nr. 775 apărut în 6/XI. 1964, și secvențe din filme (ca „Lupeni 29”, „Tudor” etc.) ca și din jurnale cinematografice, care să fie grupate pe clase și chiar pe teme.

Ar fi bine de asemenea ca, pe lângă creștomațiile — puține la număr — apărute, să se editeze o culegere de biografii ale unor personalități istorice, ca și o colecție de texte literare cu subiect istoric extrase din opere valoroase, grupate pe teme. Astfel

de culegeri ar fi de un real folos elevilor, stimulîndu-le interesul pentru cunoașterea istoriei și contribuind la educarea lor comunistă. La realizarea aceluiași scop ar contribui editarea unor albume școlare care să cuprindă, grupate pe teme, reproduceri după opere de artă plastică cu caracter istoric.

În sfîrșit, cotesec că ar fi bine să se alcătuiască, pentru uzul școlărilor și chiar al profesorilor, un dicționar care să cuprindă nume de personalități istorice și de localități istorice, cu scurte explicații.

Prof. VIRGIL BÎRLIBA
Școala generală de 8 ani Bistrița.

La lecție

Vorbirea colorată a elevilor

Pornind de la ideea că fiecare elev poate să-și formeze încă din primii ani de școală deprinderea de a se exprima într-un limbaj, plastic, variat, am utilizat în munca mea de învățătoare diferite modalități subordonate acestui scop.

Din capul locului trebuie să precizez că în această problemă am socotit esențială dezvoltarea gustului elevilor pentru lectură. Tocmai de aceea am început prin a-i îndruma către lectura unor povestiri din operele clasicele noastre — Ion Creangă, Mihai Eminescu, Gh. Coșbuc, M. Sadoveanu etc. — ca și ale mulțora din contemporani. Străduindu-mă să-i fac pe elevii să înțeleagă frumusețea fragmentelor citite, am căutat să-i obișnuiesc, pe nesimțite, și cu limba noastră literară.

Pentru a ajunge la acest rezultat utilizez diferite procedee. Printre altele, de pildă, le cer elevilor să precizeze tema unei povestiri, să dea exemple de alte povestiri cu aceeași temă. Bunăoară, referindu-se la tema „dragostea de mamă”, elevii au dat multe și interesante exemple din lecturile lor în clasă sau acasă.

Fac în fața elevilor, de asemenea, scurte comentarii asupra povestirilor citite, la nivelul lor de înțelegere. Așa se obișnuiesc treptat să observe ei înșiși ceea ce este caracteristic în povestirile respective. De exemplu, lectura volumului „Din lumea celor care nu cuvintă” de Emil Girleanu le-a prilejuit observația că se poate scrie ceva foarte frumos și despre ființe neînsemnate, dacă știi să privești în jur, să înțelegi ce se întâmplă, să găsești expresii potrivite pentru a o spune. Insist asupra descrierilor izbitoare, asupra expresiilor colorate, asupra sentimentelor pe care acestea reușesc să le trezească cititorului.

Plecând de la analiza și prezentarea unor astfel de modele pot trece mai departe, la formarea deprinderilor de exprimare corectă și colorată în scris. Mă ocup într-o primă etapă, de tehnica construirii

frazelor. Pornind de la propoziția simplă trec la propoziția dezvoltată formulată după criteriul clasic: subiect — atribut, predicat — complement. De exemplu, pentru ideea exprimată simplu „Tractoarele ară”, formulez propoziția „Tractoarele noi ară ogoarele” cerind elevilor să o dezvoltate atât cât le permite fantezia. Se ajunge astfel la fraze bogate, nuanțate, de tipul: „De cum dă colțul ierbii, pe ogoarele înfrățite ale patriei, tractoarele noi ară brazde adânci în pământul reavăn”.

Un alt procedeu îl constituie schimbarea locului cuvintelor dintr-o propoziție fără a-i schimba înțelesul. De exemplu, propoziția „Patria mea este frumoasă și bogată”, devine „Frumoasă și bogată ai devenit, patria mea dragă!”. Această schimbare de cuvinte are scopul să le arate elevilor că adjectivul și adverbul dau expresie și culoare frazei. Prin astfel de exerciții o propoziție ca „Pe cărările munților urcă drumeții” devine: „Cu pas voinicesc, fluierând vesele, drumeții neobosiți urcă viori pe cărările bătrânilor ale munților”.

Am făcut de asemenea cu elevii diferite exerciții atractive de folosire a unui cuvânt sau a unei expresii în sens propriu și figurat (de exemplu, innegurat: cer innegurat, orizont innegurat, om innegurat) sau de înlocuire a unor cuvinte cu altele având același sens (de exemplu, păzește: grănicerul păzește, veghează, străjuiește hotarele).

Trecind de la aceste exerciții simple la lucrări scrise, țin să le fac înțelese elevilor cerințe generale: să-și fixeze bine în minte ce vor să spună, analizându-și gândurile și sentimentele, să stabilească un plan al lucrării, să folosească un scris simplu, găsind expresiile cele mai potrivite, să-și formuleze în minte fiecare frază pînă la capăt și abia apoi să o scrie.

Urmărind în permanență îmbogățirea vocabularului elevilor, șlefuirea continuă a exprimării lor, le cer să efec-

tueze lucrări de „creație” chiar din clasa I. Atunci cînd ei cunosc toate literele organizate, de pildă, o lecție de felul următor. Desenez pe tablă un tablou de primăvară (cer albastru, soare strălucitor, iarba verde, ghiocel etc.). Deducând scriu: „Dragii copii, pentru voi alung frigul, zăpada, chiciura și înghețul. Vă aduc cer senin, soare cald și ghiocel. Cine sint?”. Copiii ghicesc, se bucură — și răspund în scris. De exemplu: „Dragă primăvară, te aștept cu nerăbdare și cu note bune. Nicu”. Sau: „Dragă primăvară, mulțumesc pentru ghiocel. Am să-i dau mamei. Andrei”. Alteori cer copiilor să descrie un obiect sau o ființă: mama, tata, bunicul, colegul de bancă, creionul, abecedarul etc. De la aceste simple descrieri elevii ajung în clasele mai mari la compoziții mai complicate, cu teme ca: „Apus de soare”, „Plouă”, „Pădurea”, „Primul fulg”, „Ziua de azi” etc. Un alt fel de compoziții sint cele în care le cer să povestească o întâmplare: o excursie, o vizită la un muzeu ș.a.m.d. li îndrumez, bineînțeles, în prealabil să urmeze însușirea logică a faptelor și, mai ales, să arate impresia pe care le-au produs-o, schițând cit de cit participarea lor afectivă. Pentru a-i ajuta în această direcție le dau subiecte de tipul: „Vreau să devin pionier”, „Am luat nota 10” etc.

Astfel elevii ajung în clasa a IV-a la compuneri care le solicită atât spiritul de observație, cit și o atitudine afectivă, cu subiecte cum ar fi: „Am fost la marea sărbătoare a eliberării”, „Tata e frunțos în muncă”, „Copilarie fericită” ș.a.m.d.

Pe măsură ce subiectele se complică, trecind la forme superioare, elevii sint solicitați într-o măsură din ce în ce mai largă să utilizeze un limbaj mai bogat, mai variat, mai colorat, capabil să exprime toate nuanțele gândurilor și sentimentelor lor.

Inv. ELENA STOICOVICI

In legătură cu predarea definițiilor și teoremelor

Practica mi-a arătat că, dacă nu sint sufficient ajutați, elevii au tendința să-și însușească în mod mecanic terminologia matematică, ceea ce duce la formalism, la un studiu lipsit de temeinicie. De aceea acord multă atenție lămuririi lor asupra modului cum trebuie definite noțiunile învățate, ca și modul cum trebuie demonstrate teoremele.

Am observat nu o dată că elevii dau definiții incorecte. Ei spun, de exemplu, că paralelogramul este un patrulater cu laturile opuse paralele două câte două și egale, nefiind conștienți de faptul că definiția nu trebuie să includă o proprietate ce decurge, se demonstrează. Pentru a-i ajuta să înlăture astfel de greșeli, le-am arătat că definirea noțiunilor prin arătarea genului proxim și a diferenței specifice este legată de importanța problemei a condițiilor necesare și suficiente, explicându-le și ce sint acestea. Pornind de aici elevii și-au dat seama că definiția paralelogramului așa cum o dau ei este nejustă, deoarece conține o condiție suficientă, dar nu necesară și au putut formula, pe baza lămuririlor primite, definiția corectă a paralelogramului — un patrulater cu laturile opuse paralele.

Mergînd pe această cale elevii au observat singuri că definiția dreptunghiului dată în manual — dreptunghiul este un paralelogram cu unghiurile drepte — nu este riguroasă, întrucît condiția necesară ca un paralelogram să fie dreptunghi este ca să aibă un unghi drept. Altă dată, cînd un elev a definit numărul irațional ca fiind o fracție zecimală cu un număr infinit de zecimale, colegii lui au sesizat că definiția este îngustă, întrucît nu se indică faptul că fracția zecimală infinită trebuie să fie și neperiodică.

Mergînd mai departe, am arătat elevilor că și ipoteza unei teoreme conține o condiție necesară și suficientă pentru ca adevărul din concluzie să aibă loc. Pe această bază elevii au constat că o ușurință că, de exemplu, criteriile de egalitate și asemănare a triunghiurilor sint de fapt condiții necesare și suficiente pentru ca două triunghiuri să fie respectiv egale sau asemenea.

În același timp, am căutat să înlătur tendința pe care o au elevii de a privi reciproca unei teoreme ca o teoremă oarecare, fără a-și da seama că prin demonstrarea ei se adevărește faptul că condiția din teorema directă este nu numai suficientă, dar și necesară pentru concluzia ce se trage. De aceea, în clasele a IX-a și a X-a, la studiul geometriei este necesară demonstrarea multor teoreme reciproce pe baza următoarelor propoziții: 1. Dacă există A există și B (teoremă directă). 2. Dacă nu există A, nu există nici B (teoremă negativă). 3. Dacă există B există și A (teoremă reciprocă). 4. Dacă nu există A nu există nici B (teoremă contrară). Am subliniat că propozițiile 1 și 2, ca și propozițiile 3 și 4, sint echivalente între ele, dar că propoziția 4 arată că condiția A este necesară. Cum propoziția 4 este echivalentă cu propoziția 3, înseamnă că dovedirea propoziției 3, adică a teoremei reciproce, duce la concluzia că condiția A din teorema directă este suficientă și necesară.

În felul acesta îi ajutam pe elevii în însușirea corectă a noțiunilor matematice, în tot mai buna lor pregătire la acest obiect.

GHEORGHE CALAPĂR
Tîrnăveni

Escoasă la materialele publicate

În numărul 775 din 6 noiembrie a.c. al „Gazetei învățămîntului” a fost publicat articolul „Aceeși lecție — procedee diferite”, de prof. Dumitru Barabaș. Prin problema pe care o abordează — aceea a necesității de a se folosi procedee diferite la lecții în funcție de curba de efort a elevilor — articolul a suscitat mult interes în rândurile cadrelor didactice. Publicăm mai jos cîteva din materialele sosite la redacție în urma publicării articolului mai sus-citat.

Materialul „Aceeși lecție — procedee diferite”, se înscrie în sfera căutărilor legate de una din problemele-cheie ale procesului pedagogic — sporirea eficienței lecției.

Utilizarea unor procedee variate în munca didactică constituie o axiomă pedagogică. Desigur că este vorba de o varietate a procedeelelor determinată de motive psihologice: menținerea trează a atenției, stimularea interesului, înlăturarea inhibiției produse de monotonia, înlăturarea oboselii (un alt aspect al inhibi-

ției) produse de un efort prea îndelungat ș.a. Cu un cuvînt, varietatea procedeelelor de muncă didactică trebuie să fie o acțiune deliberată și justificată (motivată) psihologic și pedagogic. Dar realizarea unei munci didactice raționale, fundamentată științific, implică și respectarea altor cerințe.

Una dintre acestea este însăși întocmirea științifică a orarului, elaborarea lui de așa manieră, încît să asigure permanent o odihnă activă și să evite instalarea inhibiției prin supraefort sau prin monotonia produsă de succesiunea unor obiecte care solicită același grup de celule sau același sistem de semnălizare. Privind astfel lucrurile, ne întrebăm cu referire la cele spuse de tov. Barabaș, ce caută o limbă străină (sau chiar limba romină — gramatica) la sfîrșitul zilei de curs, cînd este știut că în această parte a zilei trebuie puse în orar obiecte care solicită mai ales primul sistem de semnălizare (mai rezistent la inhibiție). Desigur că de această deficiență nu poate fi făcut răspunzător autorul articolului, care s-a străduit să gă-

sească o soluție științifică unei stări de fapt necorespunzătoare. În legătură cu aflarea unor mijloace care să diminueze efectele negative ale oboselii aș vrea să amintesc că au multă importanță și condițiile igienico-sanitare ale locului de muncă (clasei). Aerisirea sistematică a claselor, luminozitatea bună, căldura potrivită (18°), curățenia, sint tot atîția factori care previn oboseala elevilor.

Factorul esențial rămîne însă profesorul, cu ingeniozitatea, priceperea și măiestria lui pedagogică. Cînd acestea există și cînd sint dublate de dragostea pentru elevi, pentru munca instructiv-educativă, avem chezușia rezolvării cu succes a problemelor ridicate de această muncă. Și autorul articolului „Aceeși lecție — procedee diferite” pare să fi făcut această dovadă.

Lector univ. ION DRĂGAN
Institutul pedagogic
din Timișoara

Problema ridicată în articolul „Aceeși lecție — procedee dife-

CĂRȚI despre patrie

Pentru a-i educa pe copii și tineri în spiritul dragostei adânci față de patrie, pentru a-i face să îndrăgească meleagurile țării în care trăiesc, oamenii, trecutul, prezentul și viitorul ei, pedagogii folosesc o gamă largă de modalități pedagogice care acționează puternic asupra sensibilității lor, care au o mare influență asupra atitudinii lor afective. Între aceste modalități se numără la loc de frunte utilizarea literaturii beletristice.

În dorința de a atrage atenția profesorilor asupra posibilităților pe care ni le oferă această literatură, în ultima vreme din ce în ce mai bogată, prezentăm în rândurile de față câteva lucrări care reconstituie în imagini artistice aspecte dintre cele mai semnificative ale vieții patriei noastre.

„Și noaptea credeau în lumină”

Drumeț pasionat, înclinat în egală măsură către meditație și poezie, Constantin Prisnea, autorul volumului de însemnări care poartă titlul de mai sus, ne pune la îndemână poate una dintre cele mai cuprinzătoare prezentări pe care literatura mai recentă a făcut-o țării noastre. Urmind caldul îndemn pe care Mihail Sadoveanu îl facea cindva compatrioților săi („Nu lăsați să treacă zadarnic anii voștri. Dacă nu sinteți vinători și pescari, puneți mâna pe toiag și colindați moștenirea aceasta”), Constantin Prisnea a început încă din copilărie să colinde meleagurile țării, făcând cea dintâi excursie adevărată dincolo de hotarele Agaftonului și Leordei, ale Voronei și Hirlăului, pe malul Moldovei, în preajma Rarăului, până sub Pietrele Doamnei. Rămânând credincios începuturilor din acea vreme, care îi stăruie și astăzi în amintire, autorul își continuă peregrinările de-a lungul și de-a latul țării, „cu treburi sau fără — mai mult cu treburi decât fără”, observând neînțecat fizionomia locurilor și a oamenilor, viața lor trecută și prezentă, metamorfoza lor treptată de la un ar la altul, de la o orânduire la alta.

Rodul acestor îndelungi călătorii se sintetizează astăzi în aproape trei sute de pagini de însemnări, fermecătoare cel mai a-

desea prin lirismul lor reținut și sobru, cuceritoare alteori printr-o latură de finută eseistică sau prin sobra informație voit gazdărească. Călătorul-scriitor ne plimbă, alături de sine, înălțind o laudă munților, pe fantasticele culmi ale Carpaților, făcându-ne să ne descoperim în fața Ceahlăului și să ascultăm murmurul neostoit al apei. Urmind drumul prin Bucegi, prin „minunatul parc al Hațegului”, urcând „către înălțimile Retezatului pentru a admira haosul inspăimântător al blocurilor plensnite, sparte sau crăpate” sau „urșiul amfiteatru al Bucurei, cel mai colosal din cîte există în Carpați”, ne readuce în minte vremurile unor glorioase lupte purtate cindva pe aici sub conducerea lui Decebal sau Burebista, pentru a consemna în scurtă vreme, pe o pagină alăturată, printr-un surprinzător salt peste istorie, date simple, fără comentarii, grăitoare prin ele însele, despre impetuoasa creștere, marcată prin cifre de ordinul milioanei, a producției hunedorene de oțel și fontă, despre noul oraș modern cu mii de apartamente suprapus, în aceeași străveche Hunedoară, unui orașel cu un centru vetust și fără nici o stradă asfaltată. De pe culmi de munte coborim „la țărnuțul Portului Euxin”, acolo unde, „pe o întindere de 245 kilometri, litoralul românesc pri-

vește tot timpul către soare-răsare”, în străvechea Dobrogea care „în întregime ei este un colosal muzeu de istorie sub cerul liber”. Dar și o pildă vie — prin înnoirea pe care au cunoscut-o meleagurile sale — a schimbărilor pe care le-au înfăptuit oamenii noi ai noilor noastre vremi.

Pornim apoi, împreună cu autorul, de-a lungul Dunării, meditando la trecutul și la frumusețea acestui bătrîn fluviu, la locul pe care l-a avut dintotdeauna în istoria agitată a poporului de pe malurile sale, și, de asemenea, la construcțiile care i-au schimbat și continuă să-i schimbe fizionomia în zilele noastre.

Vorbind despre munți, despre Dunăre sau mare, despre meleagurile oltenesti, despre „Iași tinereței noastre”, despre „Cetatea de scaun” a Sucevii sau despre semnificația centenarului unei școli născută, scriitorul nu face decât să fixeze coordonatele largi ale unei idei esențiale care se conturează limpede în ultimele pagini, intitulată simbolic „Și noaptea credeau în lumină”, pentru a lămuri semnificația acestui volum de însemnări: lumina socialismului, în care cei mai buni fii ai poporului au crezut, cu neclintită țărnie și „în întunericul nopții de la Doftana”, învățându-i și pe alții să creadă în ea, se revărsă astăzi din plin asupra patriei.

O BUZESCU

Două colecții

De o orientare similară și la fel de folositoare educativului sînt două colecții care apar sub auspiciile Editurii Tineretului — „Orașele patriei” și „Patria noastră”.

În colecția „Patria noastră” a apărut de curînd „Arpegii pe Siret”, de Paul Anghel. Luînd, după cum însuși autorul o mărturisește, apa Siretului drept o cheie de portativ „pentru a deschide poarta acestei Moldove”, pentru că Siretul „decantează milul de limpezime, asimilează arome, privesc, istorie, mișcare, aduce la sine, orchestrează totul într-o aceeași armonie, care este căutarea spiritului sau poate o cîntare a Moldovei”, scriitorul își propune să reconstituie, prin suprapunerii succesive de imagini, o istorie vie a Moldovei contemporane. Peste pulberea cronică-rească devenită tradițională în imaginea noastră despre bătrîna Moldovă scriitorul aduce imaginea unei Moldove tinere, impetuoase, în care ritmul industrializării crește vertiginos. Deși aromele trecutului de letopiseți, de peisaje domoale, de minș-

tiri adăpostind comorile unor opere de artă străveche stăruie de-a lungul paginilor pentru delicia cititorului care nu poate renunța la această față a Moldovei, ceea ce simțim alături de ele la fiecare pas este curentul proaspăt, înnoitor, reconfortant al avîntului constructiv contemporan. Astfel, „Arpegii pe Siret” ne prilejuiesc vizite la minăstirile moldovene, la Mirceștii lui Alecsandri, la Ipoteștii lui Eminescu, la Humuleștii lui Creangă, la Pașcanii și Fălticeanii lui Sadoveanu, la Livenii lui Enescu, dar și la Bicaz, la Săvinești, la Roznov, Borzești, Ițcani, Bucecea, Suceava, Iași. Aceste nume istorice, nume de investitură nobiliară nouă — cum spune autorul — „au explodat termoneuclear în liniștea de sipet încuiat a Moldovei miniaturale, urcînd fumul noilor combustii industriale pînă la nori...”

„Constanța”, nu de mult apărută în colecția „Orașele patriei” sub semnătura Florenței Albu, este de asemenea, în cea mai mare parte, un poem închinat

unui oraș în care amintirile trecutului sînt coplesite de grandioasele dimensiuni ale istoriei din ultimele două decenii. Primele pagini ne poartă înapoi cu milenii, într-o vreme cînd în incinta portului antic corăbierii erau „întimpinați de negustorii tomitani, drapați în bogate mantii, cu fețele grave”. Începînd din acest moment, pornim prin timp, o dată cu istoria orașului, spre zilele noastre. Cunoaștem suferințele și zăbuciumul marelui port latin adăpostit sub zidurile Tomisului, Constanța în vremea cînd Mircea cel Bătrîn ajunsese să se intituleze „domn peste amîndouă malurile Dunării pînă la Marea cea Mare”, Constanța devenită în vremea cîmpirii otomane, „tîrg mizer, încremenit și pus-tiu”, Constanța la inaugurarea portului cu „domni monoclați, cu jobene și fracuri”, Constanța în vremea ședințelor din ilegalitate ale comuniștilor, în vremea condamnării la moarte a tînărului Filimon Sirbu — și Constanța zilelor noastre, marele oraș socialist, precum și simfonia uluitoarelor construcții de pe litoral.

V. OCTAVIAN

La biblioteca Institutului pedagogic din Baia Mare

Culegere de folclor

De o cu totul altă factură, dar tot atît de utilă în privința amintită este și culegerea de folclor intitulată „Dragă-mi este Dobrogea”, întocmită de profesorul Florea Alexandru, care oferă posibilitatea unui contact direct, pe calea mărturiilor poetice, cu gîndurile, sentimentele și aspirațiile oamenilor din această regiune a țării. La îndemnul și cu sprijinul filialei Societății de Științe Istorice și Filologice din Constanța, profesorul Florea Alexandru a înmă-nunțiat aici cîteva dintre cele mai frumoase flori ale folclorului dobrogean actual. Am putea spune că toate fac parte dintr-un același imn izvorit din sufletul poporului, un imn de bucurie și de fericire, un imn de dragoste închinat partidului. De la cunoscutele și mult răspînditele cîntece haiducești folclorului dobrogean a parcurs o

evoluție semnificativă. Versurilor amare de odinioară li se opun astăzi mărturiile lirice pline de optimism: „Foaie verde iasomie, / Drag îmi este la cîmpie / Cînd văd lanuri galbioare / Cum se leagănă sub soare / Cînd văd secerînd combina / Și-alergînd nenea mașina / Cu saci plini de cereale / De umple cele hambare. / Drag îmi e toamna la vie, / La cules de razachie, / La arat, la semănat, / C'avem trai îmbelșugat / Și muncim uniți cu toții / Fîindc-am dat de rostul vieții.” Față de aceste mărturii de fericire, versurile închinat partidului vin ca o completare firească, organică: „Frunzuliță avrămeasă / Partidul să ne trăiască! / Că ne-arată drumul-âl bun / Drumul muncii-n colectivă / Unde toți-s deopotrivă”.

VASILE TEODORU

Versuri pentru copii

În ultimul timp se scriu tot mai multe volume de versuri pentru copii care, oglîndind în forme artistice realitatea, îi conduc spre cunoașterea unor aspecte dintre cele mai importante ale vieții patriei noastre.

Povestirea în versuri a lui Demostene Botez, de pildă, intitulată „Șantier”, le vorbește copiilor despre munca liberă, creatoare a oamenilor, despre frumusețea și bucuria ei, despre spiritul colectiv, dezaprobînd totodată deprinderile vechi, dăunătoare. Scrisă sub forma unui „joc” cu copii și cu păpuși-animale povestirea este senină, cu o undă de lirism, plină de umor.

Lămurirea în forme accesibile, umoristice, a unora din marile semnificații ale vremii noastre este întreprinsă de Marcel Brelașu în „O nouă poveste a vorbe”. Stăpîn pe taina cuvîntului, poetul își asumă sarcina de a scrie o poveste despre cuvintele noi ale erei socialiste și începe,

după cum era și firesc, cu primul: „Socialismul”.

În volumul intitulat „Băiatul cu povești”, Cicerone Teodorescu transmite copiilor, în imagini de mare plasticitate, o serie întregă de noțiuni, formulînd adevărate definiții la nivelul de înțelegere al copiilor.

Însuflețirea universului, transfigurarea lui la dimensiunile de înțelegere a copilului prin imagini vii, colorate, este și calea aleasă de Ion Horea în volumul „Flori de pădărie”.

La rîndul lui, Ion Brad tîlmăcește în versurile cărții „Pentru noi” realitatea prin mijlocirea elementelor de basm.

Folosînd în grădinițele de copii și în primele clase ale școlilor generale de 8 ani aceste cărți, recomandîndu-le elevilor, educatoarele și învățătorii vor dezvolta gustul copiilor pentru lectură, vor contribui la educația lor patriotică.

MIHAI TODEA

